

TEATRUL "KATONA JÓZSEF" LA BUCUREȘTI

Pentru cine a avut ocazia să asiste la cele două spectacole ale Teatrului "Katona József" din Budapesta, în sala din Schitu Măgureanu a Teatrului Bulandra, sentimentul celui ingineresc "lucru bine făcut" trebuie să fi fost preponderent în receptare. (La noi, aflată, desigur, în cazuri excepționale, la altitudinea cea mai înaltă a creației, opera scenică păstrează, așa zice, o tandră vulnerabilitate, o dulce asimetrie prin care își ademenește spectatorul la aventura în inefabil.) Am urmărit Platonov de Cehov, în prima seară, un spectacol realizat de Ascher Tamás, dar scos parcă de pe un program de computer, desenat pînă la ultimul detaliu și interpretat după reperatele unor exații logaritmice, ca într-un "exercițiu Cehov" - fără prea multe necunoscute. Un teatru în care evenimentul epic se exprimă cu suficientă rigoare tehnică pentru a l se mai cîntări și motivațiile interte sau pentru a mai fi memorate și rezonanțele culturale ale textului. Cine este Platonov în întruparea lui Balkay Géza? Un Don Juan cam sâstisit în jurul căruia femeile se-agită cu furie posesivă. De ce sînt îndrăgostite Anna Petrovna și Sofia Egorovna de Platonov? E oarecum simplu: pentru că așa a scris Cehov în piesa sa intitulată Platonov. În fine, de ce a scris Cehov Platonov? Din pasiunea de a urmări un destin bizar, mai bizar poate și decît cel al celebrei familii Howard. Sînt întrebări pe care orice spectator și le-ar putea pune cu ingenuitate, și răspunsuri pe care spectacolul trupei maghiare le oferă cu tot atîta ingenuitate, dacă reziștii să le accepți pînă la capăt - ca adevăruri ultime legate de condiția reprezentației. Căci nimic nu explică farmecul flegmaticului Platonov și nici meandrele incerte ale sufletului său înecat într-o negură leneșă ce-l face nehotărît și-l abandonează prăbușirii fatale. Decît poate "libretul" lui Cehov pe care, în ultimă instanță, îl poți abandona, urmărind un spectacol ca de operă. Așa cum l-a înțeles regizorul Ascher Tamás și protagonistul spectacolului, Balkay Géza, Platonov nu este decît un Don Juan absurd și caricat, departe de caracterele "omului inutil" al literaturii ruse. Mai mult decît o incoerență de suprafață

a condiției personajului său actorul nu exprimă, în ciuda enormei cantități de vodcă pe care se vede nevoit să o înghită la un moment dat - pentru a-l scoate pe Platonov din mofluzenia lui antipatică și pentru a-l mai ameți cît de cît.

Obsesia detaliului scenografic și a adevărll stricte, așa spune mecanice, la canoanele ambientului dramatic nu izbutește să apropie reprezentația și de spiritul unei umanități viciate tocmai de dimensiunile un timp al trăirii ce rănește prin asemănarea lui teribilă cu neantul. Conflictul este localizat cu precizie, dar atmosfera aceea încărcată a lungilor caniculare zile de vară în care timpul se pietrifică rămîne încă o nostalgie a personajelor din spectacolul Teatrului "Katona". Deși ochiul ne situează în plin pitoresc al aristocrației provinciale ruse, nimic din sufletul rus nu pare să umple spațiile ficțiunii dramatice. Platonov în viziunea lui Ascher - spectacol, repet, lucrat cu rîvnă și acuratețe tehnică - mi-a evocat imaginea unui teatru de recuzită sau butaforic, specific, spre exemplu teatrului finlandez, așa cum l-am receptat într-un scurt sejur la fața locului. Greu de imaginat un mod de a gîndi decorurile unui spectacol cu mai puțin umor ca în acest Platonov. Două elegante camioane cu remorcă, Hungarocamion, pîneau la intrarea din spate a Teatrului Bulandra pentru a înlesni recuziterilor să schimbe de trei ori întregul decor al spectacolului, în antracte de cincisprezece minute cel puțin. Decor greoi, masiv, dintr-un exces de detaliu realist, trădînd, în fond, o imaginație scenografică săracă. Poate și cu invidie priveam cantitățile de lemn ce desenau fastuoase încăperi tixite de dulapuri copleșitoare, gîndindu-mă la sărăcia cronicizată a teatrului românesc...

Deși interpretat aproape în aceeași notă stilistică și uzînd de aceeași manieră individuală de joc - întemeiată pe expresivitate exterioară exersată virtuozic -, spectacolul trupei "Katona" cu Revizorul de Gogol, în regia lui Zsámbéki Gábor, se apropie de argumentul unui succes real. De altfel, și spiritul comediei gogolene se lasă, principial, modelat cu sporită toleranță în funcție de accentele mai mult sau mai puțin "actualizante" pe care regizorul găsește de cuviință să le pună. Fără a transforma aluzia la actualitate într-un exces, Zsámbéki Gábor colorează montarea în tușe discrete, ce pot mijloci lectura discursului scenic deopotrivă prin perspectiva modernă și prin cea a contemporaneității dramaturgului rus. Profesionalitatea trupei apare cu adevărat evidentă abia acum (ea fiind certă și în spectacolul cu Platonov, fără a fi însă pusă în valoare), în condițiile în care textul lui Gogol impune exigențele ritmului alert și tonic, și nu atît pe cele ale unei sistematice (dar nu lipsite de profunzime) introspecții. Foarte exactă distribuția lui Bán János în rolul lui Hlestakov, a cărei expresie reținut diabolică trădează ironia fină cu care actorul își privește personajul, spre deosebire de Blaskó Péter Primarul), care, deși remarcabil prin varietatea și eficiența procedeele tehnice abordate, își construiește personajul prea apăsat, artificial și cu un patos exterior debordant - trecînd limitele oricum generoase ale rolului. Imaginată în ritmuri sprintene și într-o ambianță scenografică rezonabilă (față de cea din Platonov) reprezentația Teatrului "Katona" (ce s-a bucurat de succes și la Bicențenarul Teatrului și Operei Maghiare din Cluj, decembrie 1992) a reamintit în chip salutar, astăzi, publicului bucureștean, după ani de zile de la interzicerea Revizorului în regia lui Lucian Pintilie, aventura comică a unei comunități marcate de tarele vecinătății cu Orientul; arivismul și politica temenelei, mistica sufletului răsăritean tulburat de memoria secretă a unei istorii înrobitoare.

SEBASTIAN-VLAD POPA